

Sveriges pensioner 2006–2021

Allmän inkomstgrundad pension, tjänstepension
och privat avdragsgill pension

PENSIONS
MYNDIGHETEN

Innehåll

Sammanfattning	i
1. Inledning	1
1.1. Nytt i årets rapport.....	1
1.2. Avgränsningar i data	2
2. Pensionsinbetalningar	4
3. Pensionsutbetalningar.....	7
4. Förvaltad pensionskapital	9
5. Pensionsskuld	12
6. Tjänstepension – en jämförelse av intjänande och utbetalningar	15
Referenser	19
7. Bilaga 1 Datakällor	20
Inkomstgrundad allmän pension	20
Tjänstepension.....	20
Definitioner och trygghandformer.....	20
Förvaltad tjänstepensionskapital	20
Premier och tekniska premier för tjänstepensioner	21
Utbetalningar av tjänstepension	21
Avdragsgillt privat pensionssparande	23
Förvaltad kapital och premier för avdragsgillt privat pension	23
Utbetalningar av privat avdragsgill pension	23
Pensionsskuld	24
8. Bilaga 2 Tjänstepensionsplanerna	25
Tjänstepensionsplanerna.....	25
ITP – privatanställda tjänstemän.....	26
SAF-LO – privatanställda arbetare.....	26
KAP-KL/AKAP-KR – kommun- och regionanställda	27
PA 16 – för statligt anställda	28
9. Bilaga 3 Tjänstepensionskapitalet	30
Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde	31
Privatanställda tjänstemän.....	31
Privatanställda arbetare	31
Anställda inom kommuner och regioner	31
Statligt anställda	32
10. Bilaga 4 Privat pensionssparande	33

Sammanfattning

De samlade beloppen för pensionerna i Sverige fortsätter att växa. Det totala förvaltade pensionskapitalet uppgick till 8 700 miljarder kronor 2021. Både in- och utbetalningarna har ökat och uppgick till 578 miljarder kronor respektive 528 miljarder kronor 2021. Samma år summerade den samlade pensionsskulden till 17 200 miljarder kronor.

Rapporten ger en övergripande beskrivning av hur de samlade pensionsbeloppen har utvecklats i Sverige under perioden 2006–2021.

Summan av det förvaltade pensionskapitalet inom den allmänna inkomstgrundade pensionen, tjänstepensionen och den avdragsgilla privata pensionen uppgick till 8 700 miljarder kronor den 31 december 2021. Det kan jämföras med Sveriges BNP samma år som uppgick till 5 452 miljarder kronor. Pensionskapitalet har ökat realt med cirka 1 200 miljarder kronor sedan föregående år, och med cirka 5 495 miljarder kronor eller 170 procent sedan 2006. I början av perioden översteg kapitalet i den allmänna inkomstgrundade pensionen tjänstepensionskapitalet med närmare 12 procent. Skillnaden har minskat till 1 procent år.

De totala inbetalningarna, det vill säga de allmänna pensionsavgifterna, tjänstepensionspremierna och sparandet i de privata avdragsgilla pensionssparformerna, har ökat realt från 404 miljarder kronor år 2006 till 578 miljarder kronor 2021. De samlade pensionsavsättningarna motsvarade närmare 11 procent av 2021 års BNP. Inbetalningarna till avdragsgill privat pensionsförsäkring har minskat kraftigt, från 23 miljarder kronor under 2006 till 1,6 miljarder kronor 2021. Inbetalningarna minskade till 19 miljarder kronor under 2014 och sjönk sedan drastiskt till 10 miljarder kronor 2015 när regeringen reducerade avdragsutrymmet och aviserade att året därpå skulle avdragsmöjligheten slopas helt för personer som hade tjänstepension i sin anställning, vilket berörde cirka 90 procent av de anställda.

De samlade pensionsutbetalningarna har ökat från 322 miljarder kronor 2006 till 528 miljarder 2021 och utgjorde drygt 10 procent av 2021 års BNP. Utbetalningarna av allmän inkomstgrundad pension har ökat realt med 56 procent under 2006–2021. Utbetalningar av tjänstepension och privat pension har under samma period ökat med 69 procent respektive 47 procent. Tjänstepensionsutbetalningarnas andel av de totala pensionsutbetalningarna har varit stabilt kring 28 procent under större delen av tidsperioden men i slutet av 2021 hade andelen ökat till 29 procent.

Den samlade pensionsskulden uppgick till 17 200 miljarder kronor 2021, det vill säga drygt tre gånger samma års BNP. Sedan 2012 har skulden ökat med 39 procent eller 4 800 miljarder kronor. Pensionsskulden i det allmänna inkomstpensionssystemet utgjorde 71 procent av den samlade skulden 2021. Samma år var motsvarande andelar för tjänstepensionen och den privata pensionen 27 procent respektive 2 procent.

Tabell 1 nedan visar en sammanställning av beloppen i kronor för Sveriges pensioner 2021, inklusive deras totala andel av det årets BNP. Tabell 2 visar beloppens andel av respektive post för 2021.

Tabell 1 Sveriges pensioner, i miljarder kronor och som andel i procent av BNP, 2021

	Inbetalningar	Utbetalningar	Kapital	Pensionssskuld
Allmän pension	349	348	4 188	12 138
-inkomstpension	302	332	2 004	9 991
-premiepension	47	17	2 184	2 147
Tjänstepension	227	152	4 151	5 046
-pensionsförsäkring	194	-	4 151	4 151
-ej pensionsförsäkring	34	-	-	895
Privat pension	2	28	380	380
Summa	578	528	8 719	17 161
Andel av BNP	11%	10%	160%	315%

Tabell 2 Sveriges pensioner, som andel av totalen för in- och utbetalningar, kapital samt pensionssskuld, 2021

	Inbetalningar	Utbetalningar	Kapital	Pensionssskuld
Allmän pension	60%	66%	48%	71%
-inkomstpension	52%	63%	23%	58%
-premiepension	8%	3%	25%	13%
Tjänstepension	39%	29%	48%	29%
-pensionsförsäkring	33%	-	48%	24%
-ej pensionsförsäkring	6%	-	-	5%
Privat pension	0,3%	5%	4%	2%
Summa	100%	100%	100%	100%

Not 1: Uppgifterna i tabellen baseras på tabell 1.

Att de samlade in- och utbetalningarna av pensioner och det samlade pensionskapitalet har ökat över tid beror på den växande befolkningen och på den växande ekonomin. Tjänstepensionens andel av de samlade pensionsinbetalningarna har ökat över tid vilket indikerar att tjänstepensionens betydelse i pensionssystemet och i samhället sannolikt kommer bli större framöver.

1. Inledning

I denna rapport ger Pensionsmyndigheten en samlad bild av de övergripande pensionsbeloppen i Sverige 2021 och hur beloppen har utvecklats realt sedan 2006. Vi redovisar beloppen över årliga avsättningar, utbetalningar, förvaltad pensionskapital samt pensionsskuld för pensionsdelarna allmän inkomstgrundad pension, tjänstepension och privat pension. Rapporten är årligt återkommande och statistiken över Sveriges pensioner har publicerats varje år sedan 2011. Myndighetens syfte med beskrivningen är att bidra med statistik som ger en bild av storleken på de samlade pensionsbeloppet i Sverige. Genom att relatera beloppen till Sveriges bruttonationalprodukt (BNP) ger vi också en indikation på pensionens betydelse i samhällsekonomin. Beloppen i rapporten är uttryckta i 2021 års priser, om inget annat anges. Undantagen är de belopp som visas inom parentes direkt i anslutning till 2021 års belopp, de beloppen visar det föregående årets nominella belopp.

Orsaken till att vi år 2023 publicerar en rapport med statistik per den sista december 2021, och inte 2022, är att det finns en eftersläpning i Skatteverkets uppgifter över utbetalda tjänstepensioner. Uppgifter om utbetalda tjänstepensioner för 2022 är troligen tillgängliga för Pensionsmyndigheten först i november 2023.

1.1. Nytt i årets rapport

Från och med 1 januari 2021 har tjänstepensionskassor som företagsform upphört. En ny företagsform, tjänstepensionsföretag, har tillkommit. Tjänstepensionskassorna rapporterade premiebeloppen för tjänstepensioner och privat avdragsgillt pensionssparande som en klumpsumma i den statistik som vi använder oss av. Tjänstepensionsföretag, liksom livförsäkringsbolag, gör skillnad i sin rapportering mellan premiebelopp för tjänstepension och privat pension. Denna förändring förtydligar statistiken över de olika posterna från och med 2021, men tidserierna för premiebeloppen är inte helt jämförbara bakåt i tiden. Premiebeloppen för privat avdragsgillt pensionssparande är sammantaget relativt små sedan avdragsrätten för sparandet slopades för majoriteten av befolkningen vid årsskiftet 2015/2016. Förändringen i redovisningen har därför en relativt liten påverkan på beloppen i vår statistik.

I årets rapport har vi delat upp utbetalningsbeloppen för allmän inkomstgrundad pension så att man tydligare kan följa utvecklingen av premiepensionsutbetalningarna. Relativt sett är de utbetalda premiepensionsbeloppen fortfarande små men de kommer att växa över tid allteftersom de individer som går i pension har hunnit tjäna in större belopp till premiepensionen.

1.2. Avgränsningar i data

Den inkomstgrundade allmänna pensionen utgörs av inkomstpension, tilläggspension och premiepension. Inkomst- och tilläggspensionen är ett fördelningssystem som i huvudsak är ofonderat men där det finns en buffertfond (AP-fonderna). AP-fondernas kapital motsvarar cirka 16 procent av inkomstpensionssystemets tillgångar och ingår i rapportens statistik över förvaltad kapital. Premiepensionen är däremot ett fullt fonderat premiereservsystem där det förvaltade kapitalet representeras av försäkringstillgångar, så som fondförsäkring, traditionell försäkring och den tillfälliga förvaltningen. De data som ligger till grund för allmän pension är baserade på uppgifter från Orange rapport (Pensionssystemets årsredovisning).¹

Det finns ingen myndighet som har statistikansvar för tjänstepensioner. Uppgifterna om tjänstepensioner är därför hämtade från flera olika källor, se bilaga 1 för närmare information.

Beloppen för tjänstepensioner är ungefärliga i rapporten eftersom Pensionsmyndigheten i vissa fall saknar underlag när pensionsutfästelser har tryggats på annat sätt än genom pensionsförsäkring. I de flesta fall är det uppgifter om avsättningar och kapital för förmånsbestämda tjänstepensioner som tryggats genom överföring till pensionsstiftelse. De belopp som det saknas underlag för är i sammanhanget troligen små eftersom myndigheten har uppgifter om teknisk premie för de pensionsutfästelser som görs för tjänstemän i den privata och statliga sektorn samt för anställda inom kommun- och regionsektorn.²

När det gäller statistiken över utbetalda tjänstepensioner är uppgifterna nära nog kompletta för alla trygghandformer, men det är inte möjligt att se vilka utbetalningar som kommer från respektive trygghandform och respektive avtalsområde. Uppgifterna om tjänstepensionsutbetalningar kan innehålla även andra belopp än ålderspension, till exempel kan utbetald efterlevandepension ingå.

Med privat pensionssparande avser rapporten det avdragsgilla privata pensionssparandet och det omfattar traditionell pensionsförsäkring och pensionsförsäkring i fonder samt individuellt pensionssparande (IPS) som är en sparform utan försäkringsinslag. Statistiken underskattar i viss utsträckning det avdragsgilla privata pensionssparandet. Det beror på att

¹ I Pensionsmyndighetens årliga redovisning av pensionssystemet "Orange rapport – pensionssystemets årsredovisning" redovisas uppgifterna enbart för det senaste året. Rapporterna finns på Pensionsmyndighetens hemsida, <https://www.pensionsmyndigheten.se/statistik-och-rapporter/Rapporter/arsredovisningar>.

² Teknisk premie är en skattning av vad premien skulle behöva vara för den förmånsbestämda tjänstepensionen som i dagsläget inte är premiebestämd. En del förmånsbestämda tjänstepensioner är premiebestämda gentemot arbetsgivaren men dessa premier ingår i beloppen för premiebestämda pensioner. Teknisk premie är alltså en fiktiv premie.

eventuella avsättningar till och kapitalet inom IPS inte längre ingår i rapportens statistik.

Uppgifterna för de olika pensionsdelarna allmän pension, tjänstepension och privat pension i rapporten är inte alltid jämförbara över tid, eftersom underlagen har ändrats vissa år. I bilaga 1 ger vi en övergripande bild av de svagheter som finns i rapportens dataunderlag.

2. Pensionsinbetalningar

De årliga pensionsinbetalningarna har ökat över tid och uppgår till 578 miljarder kronor för 2021 (555 miljarder kronor för 2020), se figur 1. Beloppet motsvarar cirka 11 procent av 2021 års BNP.³ Inbetalningarna utgörs av pensionsavgifter till inkomst- och premiepensionen, premier och tekniska premier⁴ till tjänstepensioner och premier för privata pensionsförsäkringar.

Inbetalningarna till den allmänna inkomstgrundade pensionen ökade till 349 (335) miljarder kronor i slutet av 2021, varav 47 (45) miljarder kronor avsåg inbetalningar till premiepensionen. Pensionsavgifterna till inkomst-/tilläggs pensionen utgjorde 52 procent av det samlade intjänandet, medan motsvarande avgifter för premiepensionen var cirka åtta procent. Dessa andelar är oförändrade jämfört med det föregående året men har minskat sedan 2006, från 55 procent respektive 9 procent. Notera att i pensionsavgifterna för allmän pension ingår bland annat barnårskrätter och studierätter men inte rätt till garantipension.⁵ Avgifterna för barnårskrätter och studierätter finansieras via statsbudgeten, liksom garantipensionen.

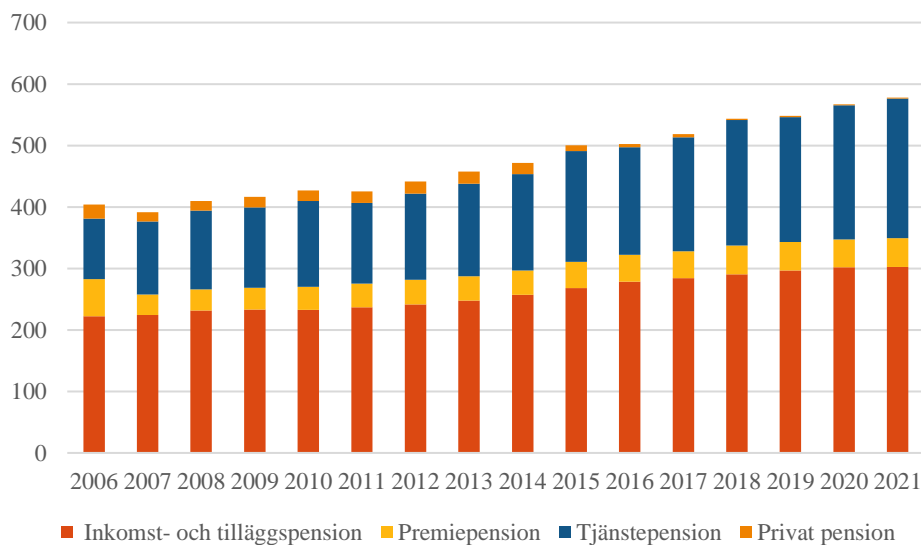
Figur 1 nedan visar de sammanlagda pensionsinbetalningarna för perioden 2006–2021.

³ 2021 års BNP uppgick till 5 452 miljarder kronor.

⁴ Teknisk premie är en skattning av vad premien skulle behöva vara för den förmånsbestämda tjänstepensionen som i dagsläget inte är premiebestämd. En del förmånsbestämda tjänstepensioner är premiebestämda gentemot arbetsgivaren men dessa premier ingår i beloppen för premiebestämda pensioner. Teknisk premie är alltså en fiktiv premie.

⁵ Rätten till garantipension baseras bland annat på antalet bosättningsår i Sverige.

Figur 1 Totalt inbetalda pensionsavgifter, premier, tekniska premier och sparbelopp per den 31 december, i 2021 års priser

Källor: Se bilaga 1 Datakällor. Not 1: Det relativt höga beloppet för premiépensionen 2006 beror på att det gjordes en ändring av de administrativa rutinerna vid årsskiftet detta år. Justeringen medförde att beloppen fördubblades i redovisningen av premieinkomsterna i Orange rapport för 2006. Not 2: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår under hela perioden, likaså teknisk tjänstepensionspremie för statligt anställda. Teknisk premie för förmånsbestämda tjänstepensioner i kommun- och regionsektor ingår från och med år 2008 medan teknisk premie för kreditförsäkrade pensionsutfästelse, till största delen förmånsbestämd ITP 2, ingår i tjänstepensionsbeloppen från och med 2012. Not 3: De större förändringarna i teknisk premie för Kommuner och regioner 2011 och 2013 kommer främst av ändrade diskonteringsräntor. Räntesänkningarna gjordes i enlighet med de antagna riktlinjerna och avsåg åren 2012 respektive 2014 men tillämpades i redovisningen året innan. Not 4: Premier för avdragsgillt privat pensionssparande som betalats in till tjänstepensionskassor ingår i beloppen för tjänstepensioner till och med 2020. Från och med 2021 ingår däremot premier för avdragsgillt pensionssparande enbart i figurens post "Privat pension". Not 5 Inbetalningar till IPS ingår i statistiken över privat pension till och med 2018 men inte därefter.

Premierna och de tekniska premierna för tjänstepensioner beräknas till 194 (186) miljarder kronor respektive 34 (28) miljarder kronor för 2021. Sammanlagt utgör de 39 procent av de totala pensionsinbetalningarna detta år och har ökat från 32 procent sedan 2012, vilket är det första år Pensionsmyndigheten har statistik även för tekniska premier. Utvecklingen av premierna är starkt kopplad till utvecklingen av sysselsättningen, när det är högkonjunktur är det fler som är aktiva på arbetsmarknaden och som därmed tjänar in till tjänstepensionen.

De största pensionsinbetalningar för 2021 gjordes alltså till den allmänna inkomstgrundade pensionen men ökningen av inbetalningarna, både i kronor och procentuellt, var högre för tjänstepensionen. I jämförelse med föregående år ökade inbetalningarna nominellt med 9 miljarder i allmän pension och närmare 14 miljarder kronor i tjänstepension, det motsvarar en ökning med 3 procent respektive 6 procent.

Nysparandet i det avdragsgilla privata pensionssparandet uppgick till cirka 1,6 (1,6) miljarder kronor 2021. Nysparandet är oförändrat sedan föregående år men har minskat under senare år, till exempel uppgick nysparandet reellt till 19 miljarder kronor 2014. Nedgången förklaras av att avdragsrätten sänktes under 2015, från 12 000 kronor per år till 1 800 kronor per år, för individer som tjänar in till tjänstepension, det vill säga för majoriteten av spararna. Vidare slopades avdragsrätten helt för samma grupp individer från och med årsskiftet 2015/2016. Det är alltså möjligt att pensionsspara privat med avdragsrätt för personer som inte har tjänstepension i sin anställning eller är egenföretagare. Från och med 2019 ingår inte uppgifter om individuellt pensionssparande (IPS) i statistiken. Det beror på att Riksbanken som tidigare har hämtat in uppgifterna har valt att inte längre göra det. Däremot ingår IPS i rapportens statistik över inbetalningar för åren fram till och med 2018.

3. Pensionsutbetalningar

De sammanlagda pensionsutbetalningarna har ökat Realt från cirka 322 miljarder kronor 2006 till 528 (511) miljarder kronor 2021, se figur 3. Utbetalningarna 2021 motsvarade närmare 10 procent av samma års BNP.

Under 2021 betalades det ut cirka 348 (340) miljarder kronor i inkomstgrundad allmän pension, varav premiepensionsutbetalningarna uppgick till 17 (14) miljarder kronor. Utbetalningarna av den allmänna inkomstgrundade pensionen har ökat med 56 procent sedan 2006. De inkomstgrundade pensionsförmånerna kan börja betalas ut tidigast från 62 års ålder.⁶

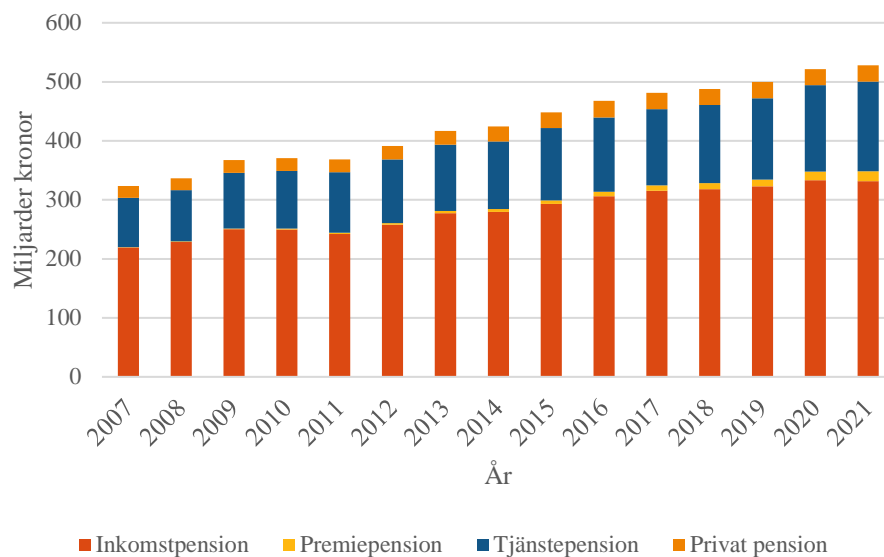
Det betalades ut 152 (143) miljarder kronor i tjänstepension under 2021, vilket ger en ökning med 69 procent sedan 2006. Tjänstepensionerna utgjorde 29 (28) procent av de sammanlagda utbetalningarna 2021. Motsvarande andel har sedan 2006 varit som lägst 27 procent och som högst 30 procent. Tjänstepensioner kan enligt lag betalas ut från 55 års ålder men avtalsparterna kan avtala om en högre första utbetalningsålder.

Utbetalningarna från de avdragsgilla privata pensionerna har ökat med 47 procent sedan 2006. Utbetalningarna i kronor räknat är något högre 2021 jämfört med det föregående året och uppgick till 28 (27) miljarder kronor 2021. Individen kan påbörja uttag av privat pension från det att han eller hon har fyllt 55 år.

Figur 2 visar de sammanlagda pensionsutbetalningarna för perioden 2006–2021.

⁶ Från och med 2020 är den tidigaste uttagsåldern 62 år. Højningen berör dem som är födda 1959 och senare. För äldre årskullar är den tidigaste uttagsåldern 61 år.

Figur 2 Totalt utbetalda pensioner per den 31 december, i 2021 års priser

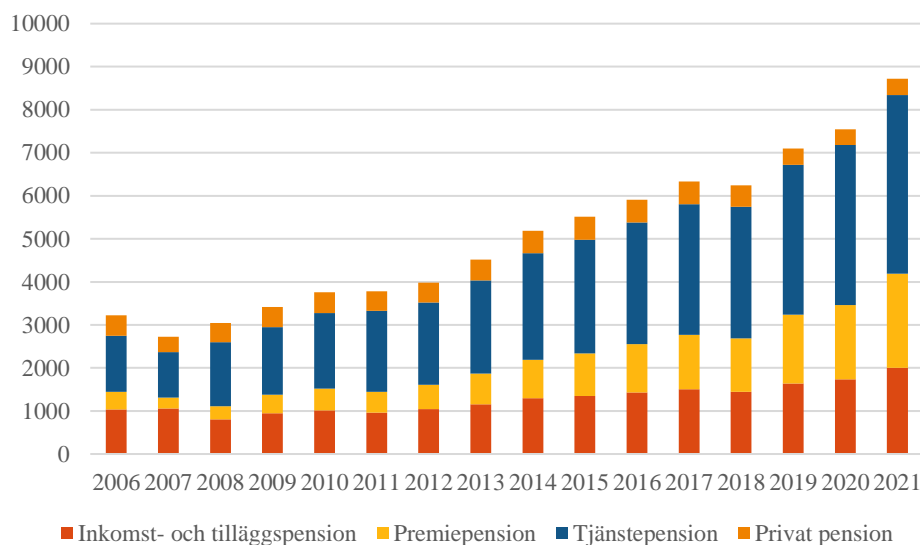
Källor: Statistiska centralbyrån (SCB), och se rapportens bilaga 1 Datakällor. Not 1: Beloppen för utbetalda tjänstepensionsförsäkringar och avdragsgillt privat pensionssparande inkluderar personer som är 55 år eller äldre. Utbetalda tjänstepensioner som inte är hänförliga till försäkringar inkluderar personer som är 60 år och äldre. Not 2: Eventuella utbetalningar av IPS ingår i figuren eftersom beloppen baseras på Skatteverkets kontrolluppgifter.

4. Förvaltad pensionskapital

Det samlade pensionskapitalet för Sveriges pensioner beräknas uppgå till närmare 8 700 miljarder kronor i slutet av 2021 (7 400 miljarder kronor), och överstiger samma års BNP med närmare 3 300 miljarder kronor.⁷ Det samlade kapitalet utgörs av buffertfonden i inkomstpensionssystemet, av kapitalet i premiepensionssystemet och i tjänstepensionens pensionsförsäkringar samt av kapitalet i privat avdragsgill pensionsförsäkring, nedan kallad privat pension. Kapitalet har ökat reellt med närmare 5 500 miljarder kronor sedan 2006. Ökningen har i stort sett varit kontinuerlig över tid, med undantag för ett fåtal år, se figur 3 nedan. En betydande andel av pensionskapitalet är placerat i aktier och de förändringar som återspeglas i figuren beror i första hand på hur den svenska och de internationella aktiemarknaderna har utvecklats.

Figur 3 visar det sammanlagda pensionskapitalet för perioden 2006–2021. Det förvaltade kapitalet inom inkomstpensionssystemet, det så kallade buffertkapitalet, var 2 000 miljarder kronor i slutet av 2021. Premiepensionskapitalet gick om i storlek och uppgick till 2 200 miljarder kronor. Det förvaltade kapitalet i tjänstepensionsförsäkringar summerade till 4 200 (3 600) miljarder, vilket är lika mycket som det samlade kapitalet i den allmänna inkomstgrundade pensionen. Kapitalet i det privata avdragsgilla pensionssparandet uppgick till 380 (358) miljarder kronor.

Figur 3 Totalt förvaltad pensionskapital per den 31 december, i 2021 års priser

⁷ 2021 års BNP uppgick till 5 254 miljarder kronor.

Källor: se bilaga 1 Datakällor. Not 1: Kapitalet för inkomst- och tilläggspension utgörs helt av kapitalet i AP-fonderna. Not 2: IPS ingår i kapitalet över Sveriges pensioner fram till och med 2018 men inte därefter.

Som andel av det förvaldade kapitalet inom det allmänna pensionssystemet ökade premiepensionskapitalet till 52 (50) procent 2021.

Premiepensionskapitalets betydande andel beror på att premiepensionssystemet är ett helt fonderat premiereservsystem medan inkomstpensionssystemet är ett fördelningssystem där det förvaldade kapitalet utgörs av buffertkapitalet i AP-fonderna.^{8 9}

Tjänstepensionskapitalets andel av 2021 års BNP var 76 procent.

Tjänstepensionskapitalet som andel av det totala pensionskapitalet har ökat från 40 procent 2006 till 48 procent 2021. Notera att det enbart är kapital för tjänstepensionsförsäkringar som avses här, eventuellt kapital för andra trygghandformer är inte inkluderade.

Det samlade kapitalet för privat avdragsgill pension har stadigt minskat sedan 2014 men steg jämfört med föregående år till 380 (358) miljarder kronor 2021. Sparformen uppgick till cirka 7 procent av det årets BNP. Att kapitalet har minskat tidigare år beror på flera faktorer men den enskilda faktor som har haft störst betydelse är att uppgifter om IPS ingår i Pensionsmyndighetens statistik fram till och med 2018 men inte därefter. Statistiken för privat pensionskapital omfattar alltså enbart kapitalet för privat avdragsgill pensionsförsäkring från och med 2019.

En del kommuner och regioner förvaltar tjänstepensionskapital i så kallade pensionsportföljer. Det är kapital för förmånsbestämda pensioner. Pengarna är inte öronmärkta utan kan vid behov användas till annat och därför ingår inte uppgifterna i statistiken ovan. SKR uppskattar att kommunernas och regionernas förvaldade pensionskapital – för utfästelser för förmånsbestämda tjänstepensioner – uppgick till cirka 145 (110) miljarder kronor 2021, varav regionernas kapital utgör drygt 70 procent. De tre största regionerna, Stockholm, Skåne och Västra Götaland, har inte pensionsportföljer och ingår därför inte i beräkningen.¹⁰ Tjänstepensionskapitalet för pensionsförsäkringar ingår i vår statistik som redovisas i figuren ovan.

Därutöver finns ett pensionskapital för förmånsbestämda tjänstepensioner i den statliga sektorn. Kapitalet hanteras inom statsbudgeten men finns med i SPV:s balansräkning där det benämns *pensionsfordran på statsverket*.

⁸ Ett fördelningssystem kännetecknas av att det saknas juridiska eller andra krav, det finns inte heller ambitioner om att hålla tillgångar motsvarande pensionsåtaganden. Det innebär bland annat att de inkomstpensioner som Pensionsmyndigheten betalar ut under ett år mer eller mindre finansieras genom den pensionsavgift som betalas in samma år.

⁹ Buffertkapitalet i Första – Fjärde och Sjätte AP-fonderna används för att utjämna under- eller överskott som uppstår när beloppet för de samlade pensionsutbetalningarna överstiger eller understiger samma års inbetalade pensionsavgifter. De årliga beloppen för utbetalning av inkomst- och tilläggspensionerna utgör sedan några år tillbaka kring 20 procent av buffertkapitalet.

¹⁰ Kapitalet i pensionsportföljerna är inte öronmärkta utan de kan användas för att finansiera kommunernas och regionernas verksamheter. De största regionerna avsätter inte medel i pensionsportföljer utan investerar istället skatteintäkterna i den regionala verksamheten. I båda fallen är det beskattningsrättens som tryggar de framtida pensionsutbetalningarna.

Kapitalet eller fordran uppgick till drygt 413 (409) miljarder kronor i slutet av 2021, inklusive särskild löneskatt.

5. Pensionsskuld

Pensionsskulden visar hur mycket pension som har utlovats, det vill säga hur mycket kapital som behövs i dag för att kunna infria löftena om pension i framtiden.¹¹ Figur 4 nedan visar utvecklingen av dessa pensionslöften för perioden 2012–2021. Notera att tjänstepensionsutfästelser tryggade i pensionsförsäkringar och privat pension ingår i beloppen. För dessa pensionsdelar har vi dock gjort ett förenklat antagande om pensionsskulden, att den är lika stor som livförsäkringsbolagens och tjänstepensionskassornas förvaltade pensionskapital för pensionsförsäkringar.¹² Syftet är att ge en helhetsbild av hur mycket kapital som behövs idag för att kunna betala ut den framtida pensionen.

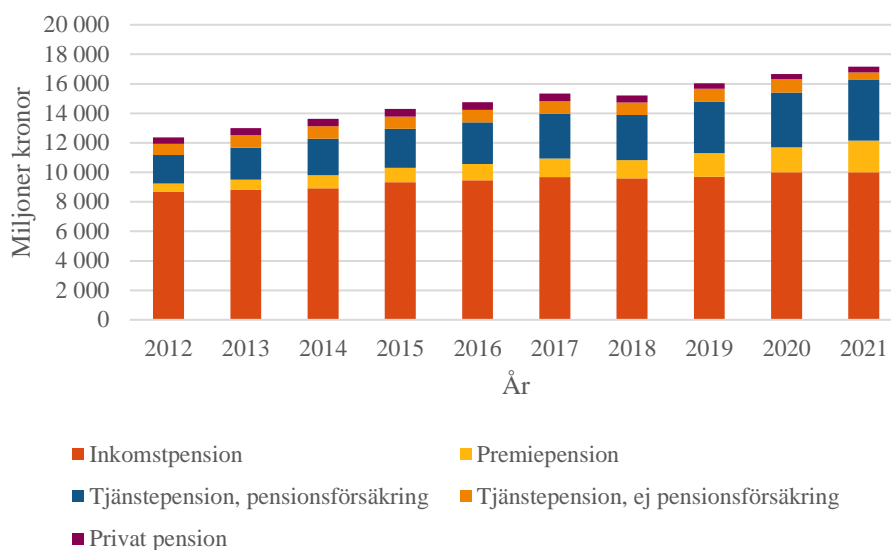
Den samlade pensionsskulden uppgår till 17 200 (16 300) miljarder kronor 2021, vilket är drygt 3 gånger så högt som det årets BNP. Skulden har ökat med 39 procent sedan 2012, vilket är det första året vi har statistik över tjänstepensionsskulden.

Pensionsskulden i det allmänna pensionssystemet uppgår till drygt 12 100 (11 400) miljarder kronor 2021 och utgör 71 procent av den samlade pensionsskulden. Andelen har minskat något under perioden, den uppgick till 75 procent 2012. Pensionsskulden i inkomstpensionssystemet utgör den övervägande delen av pensionsskulden i det allmänna pensionssystemet. Dess andel har dock minskat under perioden, från 94 procent till 81 procent. Premiepensionssystemets andel av den samlade pensionsskulden har ökat från 5 procent till 13 procent under perioden 2012–2021.

¹¹ Pensionsskulden för allmän pension och tjänstepension är en aktuariell beräkning av nuvärdet av de pensioner som har utlovats. Gemensamt för de aktuariella beräkningarna är att de innehåller antaganden om dödlighet som påverkar sannolikheten för att en pension ska betalas ut och antaganden om den ränta som används för att diskontera de framtida kassaflödena till ett värde idag. Dessa antaganden skiljer sig i regel åt mellan olika försäkringsgivare och mellan olika sektorer. I rapportens statistik av pensionsskulden tar vi inte upp skillnaderna i de olika försäkringsgivarnas antaganden. Notera att rapportens uppgifter om pensionsskulden är exklusive löneskatt.

¹² Likaså ingår återbäringen i traditionell försäkring i beloppet för pensionsskulden. En del förmånsbestämda tjänstepensionsutfästelser tryggas via avgiftsbestämd pensionsförsäkring, och då är det arbetsgivaren som är den försäkrade och inte arbetstagaren. I dessa fall kan avgiften placeras i en traditionell försäkring, så som exempelvis Alecta gör inom ramen för ITP 2. Den eventuella återbäringen tillfaller då arbetsgivaren och betalas alltså inte ut i pension.

Figur 4 Total pensionsskuld, per 31 december, i 2021 års priser

Källor: Uppgifter om pensionsskulden inom inkomst- och premiepensionssystemen är från respektive års Orange rapport. Skulduppgifterna för tjänstepensionsförsäkringar och privat pension är beloppen för det förvaltade tjänstepensionskapitalet respektive privata pensionskapitalet. Uppgifterna om skulden för tjänstepension som inte är pensionsförsäkring får vi också från olika håll, för kommun- och regionsektorn får vi från SKR, för statsanställda hämtar vi från SPV:s årsredovisning och för privat sektor får vi från PRI Pensionsgaranti. Not 1: Det förvaltade kapitalet i IPS ingår i uppgifterna om pensionsskulden för privat pension fram till och med 2018 men inte därefter.

Pensionsskulden inom tjänstepensionen uppgick till 4 600 (4 500) miljarder kronor 2021 och utgjorde 27 (28) procent av den samlade pensionsskulden. Andelen har ökat sedan 2012 då den var 22 procent. Tjänstepensionslöften tryggade i pensionsförsäkring står för 89 (80) procent av pensionsskulden för tjänstepensioner, det är en ökning från 72 procent 2012.

Tjänstepensionslöften tryggade på annat sätt än genom pensionsförsäkring utgör alltså 11 procent av skulden för tjänstepensioner eller 895 (883) miljarder kronor 2021. Denna del av skulden utgörs av pensionsskulden i kommun- och regionsektorn, statlig sektor och privat sektor. Skulden i kommun- och regionsektorn utgör den största andelen av tjänstepensionsskulden, 403 (391) miljarder kronor 2021. Samma år uppgick pensionsskulden i statlig sektor till 333 (333) miljarder kronor, och är alltså oförändrad jämfört med det föregående året. Uppgifterna om skulden i privat sektor avser den delen av pensionsutfästelserna som är tryggade genom kreditförsäkring, det vill säga i huvudsak den skuld som avtalet ITP 2 i den privata tjänstemannasektorn ger upphov till. Den är oförändrad sedan det föregående året och uppgick till 159 (159) miljarder kronor 2021.¹³

¹³ PRI Pensionsgaranti är det enda företaget i Sverige som kreditförsäkrar pensionsutfästelser. Cirka 90 procent av företagets försäkringsansvar utgörs av förmånsbestämda pensionsutfästelser i egen regi enligt ITP2. Resterande del utgörs av andra kollektivavtal än ITP; individuella avtal, chefspensioner,

Pensionsskulden inom privat pension uppgår till 380 (358) miljarder kronor 2021, vilket motsvarar 2 procent av den samlade pensionsskulden det året. Andelen har minskat från att ha varit 4 procent 2012. Notera att kapitalet eller skulden för IPS ingår i beloppen fram till och med 2018 men inte därefter, vilket i sin tur förklarar en stor del av den minskning som skett de tre senaste åren.

avgångspensioner och kompletteringar av ITP för exempelvis ledande befattningshavare. En del av det belopp som har kreditförsäkrats finns i pensionsstiftelser.

6. Tjänstepension – en jämförelse av intjänande och utbetalningar

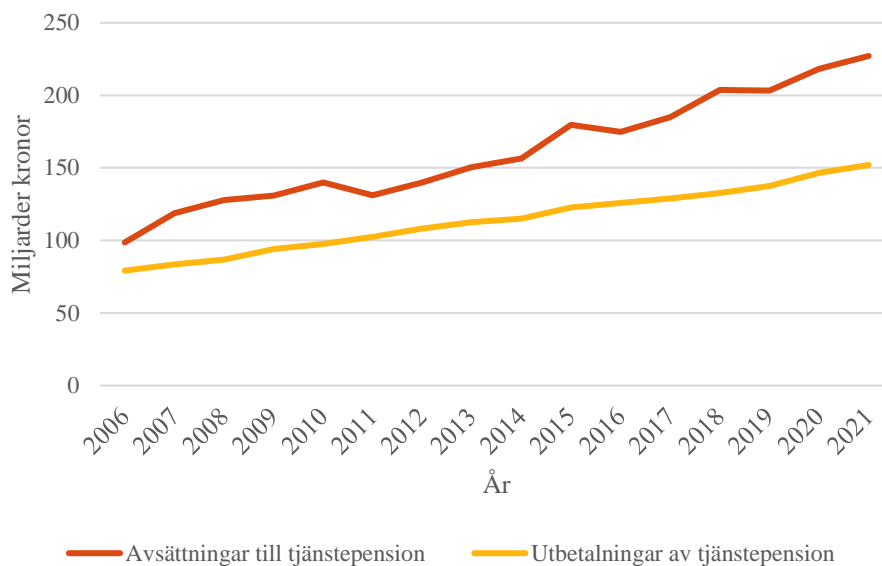
Figur 5 nedan visar att de totala beloppen för in- och utbetalningar av tjänstepensionen har ökat under perioden 2006–2021, men att ökningstakten i genomsnitt är högre i inbetalningarna än i utbetalningarna.¹⁴ Det har medfört att skillnaderna har ökat under perioden. Skillnaderna i ökningstakten har dock stannat av det sista året, differensen mellan in- och utbetalt belopp var 72 miljarder kronor både 2020 och 2021.

En förklaring till ökningstakten i inbetalningarna är att flera kollektivavtal har höjt avsättningarna för tjänstepensionen och utökat intjänandetiden till tjänstepensionen. Man börjar tjäna in till tjänstepensionen både i tidigare och senare åldrar. Därtill har såväl arbetskraften som sysselsättningsgraden ökat under senare år, vilket i sin tur bidrar till att inbetalningarna ökar. En

En hypotes om varför ökningstakten i tjänstepensionsutbetalningarna är lägre är att det tar ett yrkesliv innan de ökade inbetalningarna genererar högre utbetalningar. En ytterligare hypotes om vad som kan tänkas bidra till den lägre ökningstakten är beteendeförändringar i uttaget av tjänstepensionen. Det är sannolikt färre personer som börjar ta ut tjänstepensionen före 60 års ålder och det är troligen fler personer som väljer bort femårig uttagsperiod till förmån för livsvarigt uttag av tjänstepensionen

¹⁴ Med inbetalningar avses både premier för fondförsäkring och förmånsbestämd tjänstepension samt teknisk premie för förmånsbestämd pension.

Figur 5 Avsättningar och utbetalningar till tjänstepension, 2006–2021

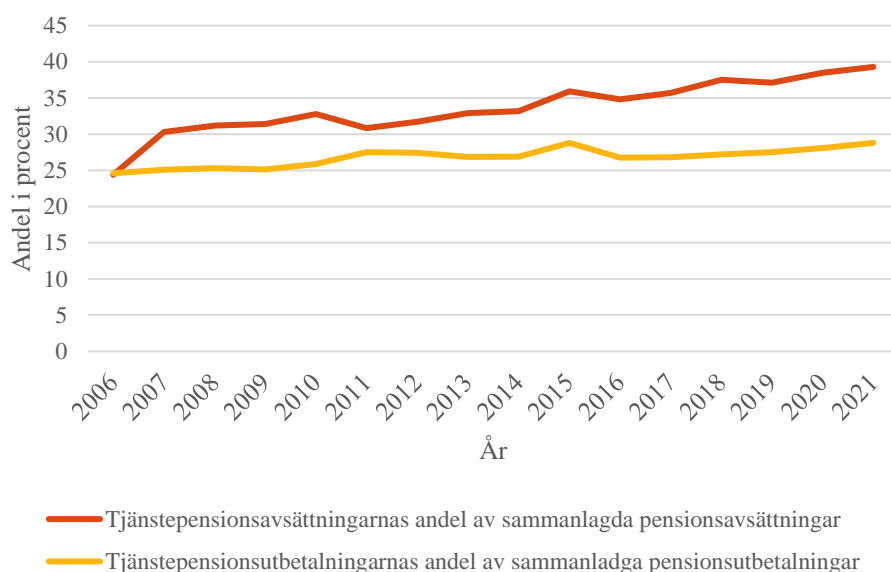
Källor: Se bilaga 1, Datakällor. Not 1: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår i "Avsättningar till tjänstepension" under hela perioden. Likaså ingår tekniska premier för de statligt anställdas förmånsbestämda tjänstepensioner. Tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner inom kommun- och regionsektorn ingår från och med 2008 medan tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner ingår från och med 2012. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar. Not 2: Utbetalningarna inkluderar individer som är 55 år eller äldre.

Skillnaderna mellan in- och utbetalningar är betydande trots att inte samtliga tjänstepensionsavsättningar ingår i beloppen. Däremot är statistiken över utbetalningar av tjänstepensioner heltäckande. I uppgifterna för avsättningar till tjänstepension ingår samtliga premier, däremot saknas heltäckande uppgifter över pensionsutfästelser som tryggas på annat sätt än genom pensionspremie. För vidare information om brister i data, se bilaga 1.

I figur 6 nedan ser vi hur tjänstepensionsinbetalningarna, inklusive tekniska premier, som andel av de sammanlagda pensionsinbetalningarna i Sverige är högre än de utbetalda tjänstepensionernas andel av de totala pensionsutbetalningarna. Vi ser också att skillnaderna har ökat på senare år. Det beror på att tjänstepensionspremiernas andel har ökat från 33 procent till 39 procent under 2012–2021, medan tjänstepensionsutbetalningarnas andel har varit relativt stabil kring 27 procent under senare delen av perioden. De tre senaste åren har andelen tjänstepensionsutbetalningar av totala pensionsinbetalningar stigit något och utgjorde 29 procent 2021. Om trenden håller i sig visar det att tjänstepensionens ökande betydelse i de totala pensionsinbetalningarna genererar en ökande betydelse av tjänstepension som inkomstkälla för pensionärerna.

I och med att tjänstepensionsinbetalningarna dels är högre än tjänstepensionsutbetalningarna och dels ökar som andel av de samlade pensionsinbetalningarna i Sverige kommer tjänstepensionernas roll i Sverige troligen fortsätta att öka.

Figur 6 Tjänstepensionen som andel av sammanlagda pensionsavsättningar respektive pensionsutbetalningar per den 31 december, 2006–2021

Källor: Se bilaga 1, Datakällor. Not 1: Premier för tjänstepensionsförsäkringar ingår i "Avsättningar till tjänstepension" under hela perioden. Likaså ingår tekniska premier för de statligt anställdas förmånsbestämda tjänstepensioner. Tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner inom kommun- och regionsektorn ingår från och med 2008 medan tekniska premier för förmånsbestämda tjänstepensioner ingår från och med 2012. Däremot ingår samtliga tjänstepensioner i underlagen för utbetalningar. Not 2: Utbetalningarna inkluderar enbart individer som är 55 år eller äldre.

De tekniska tjänstepensionspremiernas andel av de totala tjänstepensionspremierna har varit relativt stabil under perioden 2012–2021 och har utgjort cirka 15 procent i stort sett samtliga år, inklusive 2021. Det framgår dock inte av figur 6.

Referenser

Medlingsinstitutet, *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2020*.

Sveriges kommuner och regioner (2021), *RIPS 21–Riktlinjer för beräkning av pensionskulld*.

7. Bilaga 1 Datakällor

Underlagen till statistiken som redovisas i rapporten har Pensionsmyndigheten hämtat från flera olika källor och vi redovisar dessa källor i denna bilaga.

Inkomstgrundad allmän pension

Uppgifterna om inkomstgrundad allmän pension är hämtade från tidigare års resultat- och balansräkningar i Orange rapport. Uppgifterna om buffertkapitalet i Första–Fjärde och Sjätte AP-fonden finns med i resultat- och balansräkningen för inkomstpensionen i Orange rapport, men kan också hämtas från respektive AP-fonds årsredovisning.

Tjänstepension

Definitioner och tryggandeformer

Med tjänstepension (pension i anställning) avses arbetsgivarens löften om pension (till sina anställda) som tryggas i skatterättsligt godkända tryggandeformer för pensionsutfästelser. Det kollektivavtalade tjänstepensionerna baseras på dessa tryggandeformer och med Pensionsmyndighetens definition fångar vi den absoluta merparten av de pensioner och pensionssparande som finns utanför det allmänna pensionssystemet. De skatterättsliga tryggandeformerna är:

- Pensionsförsäkring
- Överföring till pensionsstiftelse
- Avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande
- Beskattningsrätt. Kommuner, regioner och stat kan som arbetsgivare trygga pensionsutfästelser genom beskattningsrätten. De kan alltså göra avsättningar i balansräkningen utan att kreditförsäkra beloppen.

En del arbetsgivare använder sig av flera tryggandeformer inom ett och samma kollektivavtalsområde, till exempel inom avtalsområdet ITP2 är det vanligt att beloppen i pensionsstiftelser är kreditförsäkrade.

Förvaltad tjänstepensionskapital

Pensionsförsäkringskapitalet förvaltas av livförsäkringsbolagen och tjänstepensionskassorna.

Uppgifter om livbolagens och tjänstepensionskassornas förvaltade pensionskapital hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas, (årsrapport livförsäkringsföretag – försäkringsbestånd, FLHY, respektive årsrapport tjänstepensionsföretag – försäkringsbestånd, TJDY). Svensk försäkring har i sin tur inhämtat och bearbetat uppgifterna från Finansinspektionen. Liv- och tjänstepensionsföretagen har inrapporteringskyldighet till Finansinspektionen som är tillsynsansvarig

myndighet. Enligt uppgift ingår inte uppgifter om premier för en del av de mindre bolagen.

Det tjänstepensionskapital som förvaltas i pensionsstiftelser, i kommunernas och regionernas pensionsportföljer ingår inte i statistiken över förvaltad pensionskapital. Vi får dock uppgifter från SKR om förvaltad kapital i kommunernas och regionernas pensionsportföljer. Dessa uppgifter är baserade på enkätundersökningar.

Premier och tekniska premier för tjänstepensioner

Uppgifterna över tjänstepensionspremier som betalats in till livförsäkringsbolag och tjänstepensionsföretag hämtar vi från Svensk försäkrings statistikdatabas (kvartalsrapporter, livförsäkrings- och tjänstepensionsföretag, FILQ), som i sin tur inhämtar och bearbetar uppgifterna från Finansinspektionen. Finansinspektionen är tillsynsansvarig myndighet och liv- och tjänstepensionsföretagen har inrapporteringskyldighet till myndigheten. Enligt uppgift ingår inte uppgifter om premier för en del av de mindre bolagen.

Beloppen för statsanställdas premier avseende de förmånsbestämda pensionerna hämtar vi från SPV:s årsredovisning. Inbetalda premier till Kåpan ingår i statistiken över tjänstepensionskassor.

Avsättningar för att trygga förmånsbestämda pensionsutfästelser inom kommuner och regioner ingår i rapportens statistik över tekniska premier och vi får uppgifterna av SKR. Uppgifterna sträcker sig tillbaka till 2008.

Teknisk premie för kreditförsäkrade pensionsutfästelser inom privat sektor får vi från PRI Pensionsgaranti. Vi har tillgång till dessa uppgifter från och med 2012. De tekniska premierna är främst för förmånsbestämda tjänstepensioner inom de privata anställda tjänstemännens ITP2-avtal men även andra avtalsområde ingår.

Utbetalningar av tjänstepension

Rapportens uppgifter om utbetalda tjänstepensioner har för åren till och med 2018 baseras på SCB:s tabell 'Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension'. Från och med för åren 2019 och senare publicerar inte SCB längre denna tabell. Uppgifterna ingår fortsatt i SCB:s inkomststatistik och vi har därför kunnat få motsvarande uppgifter för 2019 från SCB. Det är statistik över utbetalningar till åldersgrupperna 55 år och äldre som ingår i vår rapport Sveriges pensioner. Från och med 2020 får vi uppgifterna från Pensionsmyndighetens datalager Pedal som i sin tur hämtar in uppgifterna Skatteverket. Uppgifterna har sitt ursprung från kontrolluppgifter och arbetsgivardeklarationer beroende på om tjänstepensionen betalas ut av ett försäkringsbolag eller inte.

Uppgifter om utbetalda tjänstepensionsförsäkringar kommer från kontrolluppgifterna, i huvudsak KU18 och KU19 men även från KU10 och KU13.

Uppgifter om utbetalda tjänstepensioner som inte är försäkringar kommer från arbetsgivardeklarationen. Tidigare redovisades dessa på KU10 och KU13, från och med 2019 redovisas dessa i ruta 030 i

arbetsgivardeklarationen. Dessa uppgifter finns bara för individer från 60 år och uppåt.

Avdragsgillt privat pensionssparande

En person kan spara privat till sin ålderdom på många olika sätt, till exempel:

- Privat pensionsförsäkring
- Individuellt pensionssparande (IPS)
- Kapitalförsäkring eller investeringssparkonto
- Direktsparande i aktier och obligationer
- Aktiefonder och obligationsfonder etc.
- Bankkonton
- Kontanter
- Amortering av bostadslån

I rapporten ingår enbart så kallat avdragsgillt privat pension och det omfattar privat pensionsförsäkring och i viss utsträckning även IPS. Det totala privata pensionssparandet är med all säkerhet betydligt högre men det finns inte tillgängliga uppgifter för annat privat pensionssparande.

Förvalt kapital och premier för avdragsgillt privat pension

Livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagens uppgifter om kapital i privat avdragsgillt pensionssparande har samma källa som för kapitalet inom tjänstepensionsförsäkringar, se ovan.

Livförsäkrings- och tjänstepensionsföretagens uppgifter om premier inom privat avdragsgillt pensionssparande har samma källa som för premier inom tjänstepensionsförsäkringar, se ovan.

Uppgifter om kapital och inbetalningar till individuellt pensionssparande (IPS) har vi för till och med år 2018 hämtat från SCB:s finansmarknadsstatistik, avsnitt 7.15. Det är Sveriges riksbank som har inhämtat uppgifterna över IPS. Riksbanken har beslutat att inte längre inhämta dessa uppgifter. Därför ingår inte inbetalningar och kapital inom IPS i vår statistik för åren från och med 2019. Däremot ingår IPS fortfarande i vår statistik för tiden fram till och med 2018.

Utbetalningar av privat avdragsgill pension

Uppgifterna om utbetalningar av privat pension har vi för åren fram till och med 2018 hämtat från SCB:s tabell Personer 55 år och äldre efter ålder, kön och typ av pension. Från och med för åren 2019 och senare publicerar SCB inte längre denna tabell. Uppgifterna ingår fortsatt i SCB:s inkomststatistik och vi har därför kunnat få motsvarande uppgifter för 2019 från SCB. Det är statistik över utbetalningar till åldersgrupperna 55 år och äldre som ingår i vår rapport Sveriges pensioner. SCB baserar i sin tur uppgifterna på beskattningssuppgifter från Skatteverket, vilka inkluderar utbetalning av privat avdragsgill pension. Det innebär bland annat att uppgifter om utbetald IPS ingår i vår statistik över utbetald privat pension även framgent. Från och

med 2020 får vi uppgifterna om utbetald privat pension från Pensionsmyndighetens datalager Pedal som i sin tur hämtar in uppgifterna från Skatteverket. Uppgifterna har sitt ursprung från kontrolluppgifter och arbetsgivardeklarationer.

Pensionsskuld

Uppgifterna om pensionsskulden inom kommun- och regionsektorn får vi från SKR och uppgifterna för den privata sektorn från PRI Pensionsgaranti och SPV. Skuldutvecklingen för den allmänna inkomstpensionen baseras på uppgifter från respektive års Orange rapport.

8. Bilaga 2

Tjänstepensionsplanerna

I denna bilaga beskriver vi tjänstepensionsplanerna i korthet. Med tjänstepensioner avser rapporten de skatterättsligt godkända trygghandformerna för pensionsutfästelser. De kollektivavtalade tjänstepensionerna, och därmed den absoluta merparten av allt pensionssparande utanför det allmänna pensionssystemet, baseras på dessa trygghandformer.

Tjänstepensionsplanerna

Tjänstepensionen regleras i överenskommelse mellan arbetsgivare och arbetstagare (i regel genom arbetsgivareorganisation och fackförbund) i kollektivavtal. Tjänstepensionen är alltså inte lagstadgad. Cirka 90 procent av arbetsgivarna omfattas av kollektivavtal.¹⁵ Arbetsgivare kan också sluta pensionsavtal direkt med de enskilda arbetstagare som inte omfattas av kollektivavtal.

Tjänstepensionen kompletterar den allmänna pensionen genom att individen får en större andel av inkomsten i pension för den delen av lönen som uppgår till och med det så kallade taket i socialförsäkringen (7,5 inkomstbasbelopp). Tjänstepensionen kompletterar även genom att fylla på för inkomster över taket. Inkomster över 7,5 inkomstbasbelopp är inte pensionsgrundande i det allmänna pensionssystemet.

Tjänstepensionsområdet är komplext i och med att tjänstepensionsplanerna varierar mellan de olika avtalsområdena och att avtalen förhandlats om ett flertal gånger. Omförhandlingarna har medfört att det finns flera generationsspecifika avtal inom ett och samma avtalsområde. Tidigare fanns det i stort sett enbart förmånsbestämd tjänstepension men under de senaste 20 åren har inslaget av avgiftsbestämda pensioner ökat. I flera avtal finns en kombination av förmåns- och avgiftsbestämda pensioner där den avgiftsbestämda delen utgör ett mindre komplement. Parallellt har trenden varit en övergång från förmånsbestämda pensioner till helt avgiftsbestämda pensioner för yngre generationer av arbetstagare.

De fyra största avtalsområdena dominerar marknaden för tjänstepensioner och är följande:

- ITP för flertalet privatanställda tjänstemän
- SAF-LO för flertalet privatanställda arbetare
- KAP-KL/AKAP-KR för kommun- och regionanställda
- PA 16 för statligt anställda tjänstemän

¹⁵ Enligt Medlingsinstitutets årsrapport *Avtalsrörelsen och lönebildningen 2019*.

ITP – privatanställda tjänstemän

I huvudsak finns det två ITP-planer,

- ITP1 omfattar generellt tjänstemän födda 1979 eller senare. Arbetsgivare kan välja att endast ha ITP1 vilket då omfattar alla oavsett ålder.
- ITP2 omfattar tjänstemän födda 1978 eller tidigare

ITP1 är avgiftsbestämd och för inkomster upp till och med 7,5 inkomstbasbelopp betalar arbetsgivaren in en premie som motsvarar 4,5 procent av den anställdes pensionsberättigade lön i premie. För lön som överstiger taket, men understiger 30 inkomstbasbelopp, betalar arbetsgivaren in en premie motsvarande 30 procent. Arbetstagare väljer själv bland upphandlade fond- och traditionella försäkringar. För ena halvan av beloppet kan sparform väljas fritt medan andra halvan måste placeras i en traditionell försäkring.

ITP2 är i grunden förmånsbestämd med en kompletterande avgiftsbestämd del, ITPK. Att pensionen är förmånsbestämd betyder att pensionen är bestämd på förhand.

ITP2 innebär att arbetstagaren garanteras pensionsnivåer av slutlönen enligt tabell 3 nedan.

Tabell 3 Garanterad pension som andel av slutlön, avtal ITP2

Årslön:	Pension i procent av lönedel
Upp till 7,5 inkomstbasbelopp	10 procent
7,5 – 20 inkomstbasbelopp	65 procent
20 – 30 inkomstbasbelopp	32,5 procent

ITPK utgör 2 procent av pensionsberättigade lön och arbetstagaren väljer själv placeringen av premien.

SAF-LO – privatanställda arbetare

Tjänstepension för privatanställda arbetare är avgiftsbestämd. Arbetsgivaren betalar in 4,5 procent av den anställdes pensionsberättigade lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, och 30 procent på den del av lönen som är över 7,5 inkomstbasbelopp i en pensionsförsäkring.

Arbetstagaren väljer själv hur pensionspremien ska förvaltas bland valbara fond- och traditionella försäkringar.

KAP-KL/AKAP-KR – kommun- och regionanställda

Inom kommuner och regioner finns det i huvudsak två tjänstepensionsplaner, KAP-KL eller AKAP-KR.

KAP-KL gäller endast för dem som är födda 1985 eller tidigare, men födda 1985 eller tidigare kan också omfattas av AKAP-KR från och 2023.

Tjänstepensionens utformning beror på arbetsinkomstens storlek. Grunden är avgiftsbestämd pension och för årsinkomster upp till 30 inkomstbasbelopp sätts 4,5 procent av lönen av till en pensionsförsäkring. Arbetstagaren väljer själv förvaltare av pensionsmedlen. För månadsinkomster mellan 7,5 inkomstbasbelopp och 30 inkomstbasbelopp är tjänstepensionen förmånsbestämd. Nivån på den förmånsbestämda pensionen beror dels på den anställdes födelseår och dels på den anställdes genomsnittliga lön i slutet av arbetslivet. En anställd född 1946 eller tidigare får 62,5 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp och 31,25 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster mellan 20–30 inkomstbasbelopp. För anställda födda efter 1946 trappas procentsatsen ned fram till och med födelseåret 1967. Anställda födda 1967 eller senare får 55 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster i intervallet 7,5–20 inkomstbasbelopp och 27,50 procent av lönen i tjänstepension för månadsinkomster i intervallet 20–30 inkomstbasbelopp.

AKAP-KR gäller för dem som vid avtalets ikraftträdande 2023 inte hade någon förmånsbestämd tjänstepension. Det innebär att de som tidigare omfattades av AKAP-KL numera omfattas av AKAP-KR liksom de som tidigare omfattades av KAP-KL men inte hade någon förmånsbestämd pension intjänad. Även de inom KAP-KL med förmånsbestämd pension har möjlighet att övergå till AKAP-KR genom ett val som måste göras senast i maj 2023. Pensionen i AKAP-KR är helt avgiftsbestämd. Avgiften uppgår till 6 procent av arbetstagarens halvårslön upp till 3,75 inkomstbasbelopp, och till 31,5 procent av halvårslön över 3,75 inkomstbasbelopp upp till 15 inkomstbasbelopp.

Före 1998 var tjänstepensionen i kommuner och regioner förmånsbestämd och skuldfördes i balansräkningen.

Tabell 4 Ålderspensionsförmåner i kommuner och regioner enligt olika tjänstepensionsavtal sedan 1985

Period	Pensionsavtal	Under "tak	Över "tak
1985–1997	PA-KL	Förmånsbestämt	Förmånsbestämd
1998–2005	PFA	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2006-	KAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt + förmånsbestämt
2014	AKAP-KL	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt
2023	AKAP-KR	Avgiftsbestämt	Avgiftsbestämt

Källa: Sveriges kommuner och landsting (2017). Not: tabellen är förenklad. Till exempel har individens födelseår betydelse för vilket avtal han eller hon tillhör.

Förtroendevalda har också pensionsrätt i anställning men reglerna för deras pensioner fastställs inte genom ett centralt kollektivavtal. Det är upp till varje kommun och region att fastställa pensionsbestämmelserna. De flesta brukar anta de bestämmelser som rekommenderas av SKR.

Bestämmelserna OPF-KL gäller för förtroendevalda som tillträdde efter 2014 års val. Dessa bestämmelser skiljer mot de tidigare genom att de omfattar samtliga förtroendevalda och det rör sig om 30 000–40 000 personer. OPF-KL innebär att individen får ett omställningsstöd för tiden fram till 65 års ålder och en avgiftsbestämd pension från och med 65 års ålder.

De tidigare bestämmelserna PBF och PRF-KL omfattade bara förtroendevalda med uppdrag på minst 40 procent, cirka 1 300 personer. Dessa bestämmelser var mer förmånliga i och med att det var möjligt att få full pension livet ut efter tolv års uppdrag.

PA 16 – för statligt anställda

De huvudsakliga avtalen om tjänstepension inom den statliga sektorn är PA 16 avdelning I och PA 16 avdelning II.

PA 16 avdelning II omfattar dem som är födda 1987 eller tidigare. För denna grupp består tjänstepensionen av tre delar, varav två är avgiftsbestämda och en är förmånsbestämd.

För de delar som är avgiftsbestämda sätter arbetsgivaren av dels 2 procent av lönen till en traditionell pensionsförsäkring som förvaltas av Kåpan Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fond- eller traditionell försäkring.

Den förmånsbestämda delen innebär att arbetstagaren garanteras en viss andel av slutlönen i tjänstepension. I PA 16 avdelning II minskar inslaget av förmånsbestämd del ju senare år individen är född. För födda 1943 motsvarar tjänstepensionen 9,5 procent av slutlönen upp till 7,5 inkomstbasbelopp, 64,85 procent av slutlönen mellan 7,5 och 20 inkomstbasbelopp och 32,40 procent för slutlön mellan 20–30 inkomstbasbelopp. Den som är född 1973 eller senare får ingen garanterad del av slutlönen i tjänstepension för lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp. Däremot garanteras han eller hon en tjänstepension som motsvarar 60 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 7,5–20 inkomstbasbelopp och motsvarande 30 procent av slutlönen för den del av slutlönen som uppgår till mellan 20–30 inkomstbasbelopp.

PA 16 avdelning I omfattar dem som är födda 1988 eller senare. Denna grupp av arbetstagare har inget inslag av förmånsbestämd del utan tjänstepensionen är helt premiebestämd. Även här sätter arbetsgivaren av på lön upp till 7,5 inkomstbasbelopp, dels 2 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltat av Kåpan Pensioner och dels 2,5 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fond- eller traditionell försäkring. Därutöver sätter arbetsgivaren av 1,5 procent av lönen i ytterligare en traditionell försäkring förvaltat av Kåpan Pensioner. Denna tredje premiebestämda försäkring kan,

förutom att den ökar tjänstepensionen, användas för att komplettera inkomsten i fall arbetstagaren vill gå ned i arbetstid inför pensioneringen.

För lön över 7,5 inkomstbasbelopp sätter arbetsgivaren av 10 procent av lönen i en traditionell pensionsförsäkring förvaltd av Kåpan Pensioner och dels 20 procent till en pensionsförsäkring där arbetstagaren har möjlighet att själv välja både försäkringsgivare och fond- eller traditionell försäkring.

9. Bilaga 3

Tjänstepensionskapitalet

I bilagan ger vi en övergripande bild av kapitalet i tjänstepensionssystemet. För att arbetsgivarens avsättningar skatterettsligt ska betraktas som pension till de anställda behöver pensionsutfästelserna vara tryggade i pensionsförsäkring, överföring till pensionsstiftelse eller avsättning i balansräkning i förening med kreditförsäkring eller liknande. Kommuner, regioner och stat kan som arbetsgivare därutöver trygga pensionsutfästelser genom avsättning i balansräkning utan kreditförsäkring. De anses genom sin beskattningsrätt kunna garantera pensionsutbetalningar.

Valet av tryggandeform styr naturligtvis huruvida det finns ett pensionskapital avsatt att förvalta och hur dessa medel i så fall är investerade. Samtidigt finns det en stark koppling mellan tjänstepensionens utformning (avgifts- eller förmånsbestämd) och valet av tryggandeform.

Pensionsutfästelser för avgiftsbestämda tjänstepensioner tryggas nästan uteslutande i pensionsförsäkring. Det medför att i stort sett hela kapitalet för avgiftsbestämda pensioner förvaltas av livförsäkringsbolag och pensionskassor. Förmånsbestämda tjänstepensioner kan också tryggas genom pensionsförsäkring men det är vanligt att någon av de övriga tryggandeformerna används. Det är också vanligt att tillämpa en kombination av tryggandeformer för samma pensionsutfästelser, till exempel kan pensionskapitalet i pensionsstiftelse vara kreditförsäkrat.

Tryggandeformerna medför att tjänstepensionskapitalet finns i följande organisationer:

- Livförsäkringsbolag
- Tjänstepensionskassor (Kåpan Pensioner ingår här)
- Statens tjänstepensionsverk (SPV) som på uppdrag av staten förvaltar det statliga tjänstepensionskapitalet
- Privata bolag som gör avsättningar i balansräkning (mot kreditförsäkring och/eller överföring till pensionsstiftelse)
- Pensionsstiftelser
- Kommuners och regioners avsättningar i balansräkningen
- Kommuners och regioners särskilda pensionsportföljer.

PRI Pensionsgaranti är det enda företaget i Sverige som kreditförsäkrar pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De träder in när en arbetsgivare inte klarar sina åtaganden (när en så kallad skada har inträffat). PRI Pensionsgaranti förvaltar alltså inte pensionskapital.

I dagsläget finns det 600 (624) aktiva pensionsstiftelser i Sverige enligt uppgift från Länsstyrelsen i Stockholm. Sveriges pensionsstiftelsers förening (SPFA) är en ideell och frivillig intresseorganisation för de största

pensionsstiftelserna och hade 53 medlemmar vid utgången av 2020. Medlemmarnas förvaltade kapital uppgick till över 200 miljarder kronor i slutet av 2020, enligt SPFA:s årsredovisning för 2020.

Tjänstepensionskapitalet och avtalsområde

Privatanställda tjänstemän

Det största enskilda avtalsområdet för privatanställda tjänstemän är ITP (Industrins och handelns tilläggs pension). Inom ITP 1 är tjänstepensionen enbart avgiftsbestämd och förvaltas av livförsäkringsbolag. Inom ITP 2 är tjänstepensionen både avgifts- och förmånsbestämd. Den avgiftsbestämda delen förvaltas av livförsäkringsbolagen. En del arbetsgivare väljer att trygga den förmånsbestämda delen genom pensionsförsäkring i Alecta (tjänstepensionsföretag) som i sin tur har en traditionell förvaltning av medlen. Andra arbetsgivare låter kapitalet arbeta kvar inom företaget eftersom de antar att det ger en bättre långsiktig kapitalavkastning, de gör en så kallad pensionsavsättning i balansräkningen. Arbetsgivaren behöver i detta fall trygga pensionsutfästelsen antingen genom överföring till pensionsstiftelse eller genom kreditförsäkring. Inom ITP 2 är avtalet sådant att kapitalet i pensionsstiftelserna måste vara kreditförsäkrat.

PRI Pensionsgaranti kreditförsäkrar som sagt pensionsåtaganden och pensionsstiftelser. De förvaltar alltså inte pensionskapital.

Pensionsstiftelser förvaltar det tjänstepensionskapital som stiftelsen har i uppdrag att förvalta.

Flera andra avtalsområden för privatanställda tjänstemän, till exempel på bankområdet, har valt att dels fortsätta med förmånsbestämda pensioner och dels trygga sina pensionsåtaganden genom överföring till pensionsstiftelse.

Många arbetsgivare inom den privata tjänstemannasektorn tryggar pensionsåtagandena genom pensionsförsäkring hos en tjänstepensionskassa.

Privatanställda arbetare

Det dominerande avtalsområdet för privatanställda arbetare är SAF-LO och de har avgiftsbestämda tjänstepensioner. Tjänstepensionskapitalet i denna sektor förvaltas i livbolag och tjänstepensionskassor.

Anställda inom kommuner och regioner

Fram till och med 1997 var tjänstepensioner inom kommuner och regioner förmånsbestämda. I regel sattes inga medel av för framtida utbetalningar, istället tryggades åtagandena genom beskattningsrätten. För att utjämna belastningen av pensionsskulden över tid så har en del kommuner och regioner försäkrat skulden genom pensionsförsäkringar till de anställda. Dessa pensionsförsäkringar är för förmånsbestämda pensioner och finansieras genom premier till ett försäkringsbolag, samtidigt som pensionsutfästelsen är tryggad genom beskattningsrätten.

Regionerna har historiskt sett haft låga investeringar och pensionsmedel har därför kunna sättas av till särskilda portföljer som regionerna förvaltar. I stort sett alla regioner har pensionsportföljer att förvalta, med undantag för

de tre största regionerna som använder medlen till investeringar och förutsätter att skatteunderlaget ska finansiera pensionsskulden. De tre största regionerna har stora investeringar i sjukvården/sjukhus.

Regionen (och en del kommuner) har fått medel till pensionsportföljen genom att sätta upp resultatmål. Om resultatet överstiger målet blir det pengar över till pensionsportföljen.

Från och med 1998 är tjänstepensionerna inom kommuner och regioner i huvudsak avgiftsbestämda och arbetsgivarna betalar löpande in avgiften till pensionsförsäkringar. Pensionskapitalet förvaltas alltså av livbolagen. Förmånsbestämda tjänstepensioner förekommer fortfarande för en del anställda födda före 1985 samt inom en del kommuner och regioner men de utgör ett begränsat och minskande antal. En del av dessa kommuner och regioner tryggar utfästelserna fortsatt genom beskattningsrätten medan andra väljer att betala in premier till pensionsförsäkring.

Statligt anställda

Inom den statliga sektorn är SPV och Kåpan Pensioner de dominerande kapitalförvaltarna. SPV förvaltar premierna för den förmånsbestämda delen och Kåpan Pensioner förvaltar de avgiftsbestämda delarna.

10. Bilaga 4 Privat pensionssparande

I bilagan beskriver vi det privata avdragsgilla pensionssparandet i korthet.

Rätt till skatteavdrag på privat pensionssparande har funnits under lång tid i Sverige och har omfattat alla som betalar skatt i Sverige. Avdragsreglerna har ändrats över tid och avdragsutrymmet har successivt minskat.

Avdragsrätten för privat pensionssparande slopades 2016 för dem som har tjänstepension i sin anställning, det vill säga för den breda majoriteten av anställda. Numera är det endast de som inte har tjänstepension i sin anställning samt egenföretagare som har rätt till skatteavdrag för privat pensionssparande.

Avdrag för privat pensionssparande kan göras med upp till 35 procent av inkomsten (lönen för anställda och inkomst från näringsverksamheten för egenföretagare) men högst 10 prisbasbelopp (476 000 kronor år 2021 samt 525 000 kronor år 2023). Sparande måste ske i pensionsförsäkring eller i individuellt pensionssparkonto (IPS).

www.pensionsmyndigheten.se

